

Характеристика педагогічних прийомів виховання наполегливості спортсменів із вадами розумового розвитку в процесі емоційно-вольової підготовки

Бабич Н.Л.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Анотація:

Мета: охарактеризувати особливості педагогічних прийомів виховання наполегливості спортсменів із вадами розумового розвитку в процесі емоційно-вольової підготовки та перевірити їх ефективність. **Матеріал:** до дослідження було залучено 11 плавців (функціональний клас S-14) із вадами розумового розвитку (з легкою формою розумової відсталості). Проведена діагностика здатності до прояву наполегливості за тестом тест 4×50 м вільним стилем. **Результати:** у спортсменів із вадами розумового розвитку прояв наполегливості лімітується ступенем ураження вищих психічних функцій і залежить від сукупності психолого-педагогічних факторів впливу. Охарактеризовано особливості адаптованих педагогічних прийомів виховання наполегливості у таких спортсменів. Встановлено, що однією з умов досягнення високих спортивних результатів є максимальний прояв волевих якостей спортсменом. **Висновки:** Особи з інтелектуальною недостатністю характеризуються нездатністю до регуляції власної поведінки. Це доводить необхідність застосування корекційно спрямованих методів, засобів і педагогічних прийомів у процесі емоційно-вольової підготовки спортсменів. Ефективність запропонованих адаптованих педагогічних прийомів підтверджена тестом 4×50 м вільним стилем ($p < 0,05$).

Ключові слова:

вольові якості, наполегливість, плавець, інтелектуальна недостатність.

Бабич Н.Л. Характеристика педагогічних прийомів виховання наполегливості спортсменів з недостатками умственного развития в процессе эмоционально-волевой подготовки. Цель: охарактеризовать особенности педагогических приемов воспитания настойчивости спортсменов с недостатками умственного развития в процессе эмоционально-волевой подготовки и проверить их эффективность. **Материал:** к исследованию было привлечено 11 пловцов (функциональный класс S-14) с недостатками умственного развития (с легкой формой умственной отсталости). Проведена диагностика способности к проявлению настойчивости по тесту тест 4×50 м вольным стилем. **Результаты:** у спортсменов с недостатками умственного развития проявление настойчивости лимитируется степенью поражения высших психических функций и зависит от совокупности психолого-педагогических факторов влияния. Охарактеризованы особенности адаптированных педагогических приемов воспитания настойчивости у таких спортсменов. Установлено, что одним из условий достижения высоких спортивных результатов является максимальное проявление волевых качеств спортсмена. **Выводы:** Лица с интеллектуальной недостаточностью характеризуются неспособностью к регуляции собственного поведения. Это доказывает необходимость применения коррекционных направленных методов, средств и педагогических приемов в процессе эмоционально-волевой подготовки спортсменов. Эффективность предложенных адаптированных педагогических приемов подтверждена тестом 4×50 м вольным стилем ($p < 0,05$).

волевые качества, настойчивость, плавники, интеллектуальная недостаточность.

Babich N.L. Characteristic of pedagogic techniques of persistence nurture in sportsmen with defects of mental functioning in process of emotional-will training. Purpose: to characterize pedagogic techniques of persistence nurture of sportsmen with defects of mental functioning in process of emotional-will training and test their effectiveness. **Material:** 11 swimmers (functional class S-14) with defects of mental development (light form of mental deficiency) were involved in the research. Ability for persistence was diagnosed in test 4×50 meters by free style. **Results:** in sportsmen with defects of mental functioning persistence is restricted by degree of supreme psychic functions' affections and depend on combination of psychological-pedagogic factors of influence. We characterized specific features of adapted pedagogic techniques for persistence nurture in such sportsmen. It was found that one of conditions of high sport results' achievement was maximal manifestation of willpower by sportsman. **Conclusions:** persons with mental deficiency are characterized by inability for regulation of own behavior. It proves that it is necessary to apply correctly directed methods, means and pedagogic techniques in process of emotional-will training of the sportsmen. Effectiveness of the offered pedagogic techniques was proved by test 4×50 meters (free style) ($p < 0.05$).

willpower, persistence, swimmers, mental deficiency.

Вступ.

Численні дослідження у галузі теорії та методики фізичного виховання і спортивного тренування [11, 14–16, 19] вказують, що необхідною умовою для досягнення високих спортивних результатів є багаторічне, безперервне й наполегливе тренування. Це у вимагає від спортсмена максимального прояву волевих якостей. Науковцями доведено, що воля тісно пов'язана з інтелектуальними та емоційними процесами та складає з ним єдине ціле [1, 18, 22]. Емоційно-вольова підготовка спортсменів є однією зі складових системи загальної психологічної підготовки, що здійснюється у процесі навчальної-тренувальної та змагальної діяльності [7, 20, 23].

Однак, планування емоційно-вольової підготовки плавців з інтелектуальною недостатністю і виховання наполегливості має здійснюватися з урахуванням особливостей їхнього психічного розвитку (низької здатності до вольової регуляції поведінки, залежності від

ситуації та власної афективності, нездатності до подолання труднощів і перешкод, неможливості протидіяти найменшій спокусі внаслідок слабкості спонукань, недостатньої ініціативності, сугестивності, емоційної незрілості, несформованості соціальних мотивів) [2, 4–5]. Тренувальна та змагальна діяльність спортсменів із вадами розумового розвитку лімітується ступенем ураження вищих психічних функцій. Вона залежить від сукупності психолого-педагогічних і соціальних факторів впливу, умов спрямованості корекційного навчання та виховання [3, 6, 8, 13]. Методи, засоби та прийоми емоційно-вольової підготовки здорових спортсменів не можуть бути використані у незміненому вигляді під час підготовки спортсменів із вадами розумового розвитку [2, 9, 24]. Тому, вважаємо за необхідне визначити особливості застосування педагогічних прийомів виховання наполегливості у процесі емоційно-вольової підготовки спортсменів із вадами розумового розвитку та враховувати ступінь їхнього психофізичного розвитку.

© Бабич Н.Л., 2015

<http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1203>

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження – охарактеризувати особливості педагогічних прийомів виховання наполегливості спортсменів із вадами розумового розвитку в процесі емоційно-вольової підготовки та перевірити їх ефективність.

Методи дослідження: теоретичний аналіз й узагальнення даних літератури; педагогічний експеримент; педагогічне спостереження і тестування (проба з повторним навантаженням (тест 4×50 м); методи математичної статистики (t - критерій Стьюдента для малої вибірки).

До педагогічного експерименту було залучено 11 плавців (функціональний клас S–14) із вадами розумового розвитку (з легкою формою розумової відсталості). Рівень кваліфікації учасників дослідження: 1 кандидат у майстри спорту, 4 плавці із I спортивним розрядом, 6 плавців із II спортивним розрядом. Дослідження проводились на базах Полтавської, Кіровоградської, Миколаївської обласних реабілітаційно-спортивних шкіл інвалідів під час навчально-тренувальних занять з плавання.

Результати досліджень.

Однією з основних вольових якостей спортсмена є наполегливість, яка характеризується неухильним, тривалим та активним досягненням поставленої мети, подоланням великої кількості труднощів через тимчасові невдачі [7, 14]. Під час змагань дана якість волі проявляється високою результативністю та працездатністю в умовах наростаючої втоми, та пов'язаних із нею фізіологічних зрушень в організмі. Виховання наполегливості передбачає регулярне тренування, терпляче та багаторазове повторення одноманітних вправ [1, 22].

Зважаючи на недорозвиток вищих психічних функцій плавців із вадами розумового розвитку, соціальну недорозвиненість їхньої особистості, вважаємо за доцільне запропонувати низку педагогічних прийомів. Їх можна розглядати як традиційні для роботи зі здоровими спортсменами. Також можна розглядати і як спеціальні, корекційно спрямовані на подальший

розвиток наполегливості плавців із вадами розумового розвитку (рис. 1.).

Розглянемо детальніше представлені педагогічні прийоми виховання наполегливості спортсменів із вадами розумового розвитку.

Зокрема, необхідно враховувати низьку здатність спортсменів із вадами розумового розвитку до мобілізації вольових зусиль. Складність щодо *обов'язкового подолання навантажень за тренувальною програмою*. Вимоги для таких спортсменів є складними. Інколи такі вимоги стають майже нездійсненним завданням без спеціального стимулювання та мотивування спортсменів.

Обов'язковою умовою педагогічного керівництва навчально-тренувальним процесом є здійснення *заходів контролю з боку тренера за виконанням тренувальних завдань* є [17]. Слід зауважити, що у процесі здійснення виховних заходів тренер завжди орієнтується на формування у спортсменів навичок контролю та самоконтролю. Однак, слід враховувати низьку здатність спортсменів до концентрації та перерозподілу уваги. Також недостатню можливість усвідомлювати поставлені перед ними завдання. У роботі зі спортсменами даної нозологічної групи систематичний контроль з боку тренера набуває особливої актуальності.

Ураховуючи доведену ефективність використання опорних сенсорних сигналів

У роботі з плавцями, які мають вади інтелектуального розвитку ми вважали за доцільне застосовувати запропонований автором [3] методичний прийом у процесі контролю та оперативного коригування техніки плавання. Такий прийом залежить від інтенсивності роботи та від вимог конкретного тренувального завдання. Цей методичний прийом забезпечує:

- 1) «повернення» уваги плавців до контролю за технікою плавання або інтенсивністю подолання тренувального відрізка;
- 2) поточне коригування хибних елементів техніки за ходом виконання тренувального завдання;
- 3) позитивне стимулювання наполегливості.

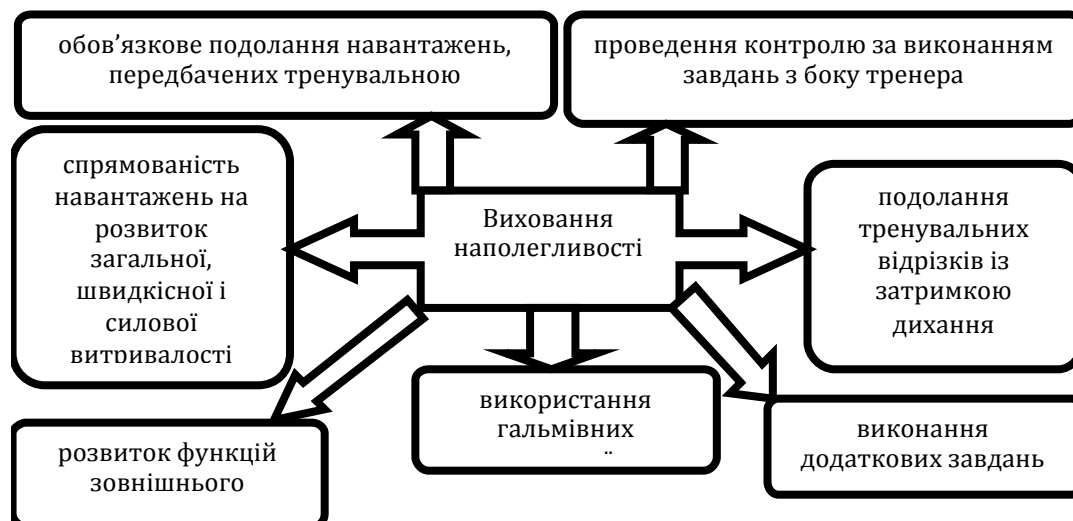

Рис. 1. Педагогічні прийоми виховання наполегливості

Його мета – підкріплення її свідомого прояву, що може трансформуватися у прагнення виконати тренувальне завдання у відповідності до отриманих інструкцій;

4) у випадках відсутності ознак прояву наполегливості з боку спортсмена у процесі виконання завдання, застосовують опорні сенсорні сигнали. Вони мають вказати на несхвальну оцінку з боку тренера якості виконання тренувального завдання спортсменом.

За даними О. В. Талицької [10] підліткам із розумовими вадами притаманне неритмічне поверхнєве дихання, невміння довільно керувати актом дихання та узгоджувати його з рухами. Це спонукало нас до включення до змісту занять *спеціальних дихальних вправ*. Виконання дихальних вправ на суші й у воді сприяє формуванню у плавців уміння довільно затримувати дихання, керувати тривалістю вдиху та видиху, раціонально поєднувати фази дихального циклу з рухами.

Для здорових плавців застосування великої кількості дихальних вправ уже є недоцільним. Однак для плавців із вадами розумового розвитку ми використовували дихальні вправи, що рекомендовані О. В. Талицькою [10]. Такі вправи виконуються під час розминки на суші: глибоке повільне дихання через ніс; глибокий вдих і довгий видих; імітація гасіння свічки (видих через губи, згорнуті трубочкою); здування одуванчика; нюхання квітки.

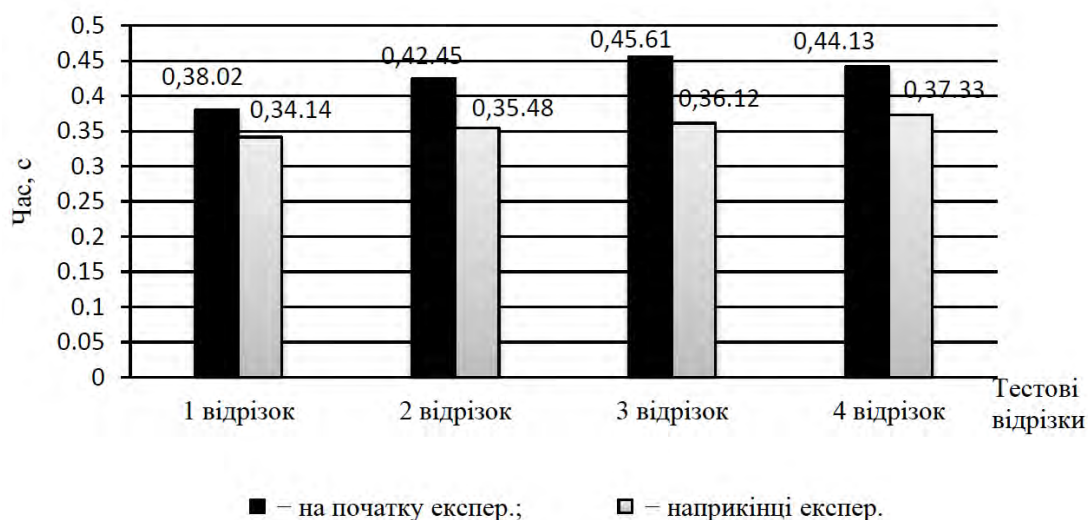
Дихальні вправи у воді включали в себе наступні завдання: набрати у долоні воду і зробити глибокий вдих і потім потужним видихом здути воду; зробити вдих, подути на поверхню води (як на гарячий чай); дути на воду і тим самим переміщувати м'ячик для настільного тенісу; виконувати видихи у воду та поступово опускати уста і потім обличчя і зануритися у воду з головою; зробити 5 видихів у воду біля бортику; поступово збільшити кількість видихів у воду до 10 разів; дихальні вправи у парах. Виконання таких вправ також вимагає від спортсменів прояву наполегливості. Це сприяє формуванню здатності до контролю за вегетативними функціями у поєднанні з раціональною руховою діяльністю. Застосування ігрового методу в процесі виконання таких вправ сприяло емоційному забарвленню, прояву зацікавленості. Все це в цілому забезпечувало створення сприятливих умов прояву наполегливості.

Виконання переважної більшості тренувальних завдань (окрім виховання швидкісних здібностей і вибухової сили) пов'язане з необхідністю *подолання втоми за допомогою мобілізації вольових зусиль*. Сучасна система підготовки плавців передбачає домінування завдань на виховання спеціальної аеробної витривалості – великих за обсягом навантажень великої та помірної інтенсивності. Нами було використано дані інтерв'ю та анкетування тренерів плавців із вадами розумового розвитку. Також було враховано результати власних психолого-педагогічних спостережень. Це дозволило встановити низьку здатність спортсменів з інтелектуальною недостатністю до ефективного вико-

нання тренувальних завдань на аеробну витривалість на тлі прогресуючої втоми: порушення раціональної структури рухів; зниження інтенсивності виконання завдань, включаючи повну відмову від подальшої роботи; суттєве зниження або повна втрата здатності до концентрації уваги; прояв ознак домінування процесів гальмування в центральній нервовій системі (ЦНС). В деяких випадках встановлена відсутність типових реакцій на більшість подразників (зорових, слухових, тактильних). Це доводить, що виконання додаткових завдань на тлі втоми є важливим і необхідним засобом формування здатності до мобілізації вольових зусиль. Також і розвитку наполегливості спортсменів із вадами розумового розвитку. Однак потребують чіткого визначення межі допустимого стомлення для таких спортсменів. Така межа завжди виявляється нижчою ніж у здорових однолітків. Це забезпечить попередження та уникнення можливих функціональних розладів діяльності ЦНС, що мають ризик виникнути внаслідок високої схильності до виснаження коркових процесів.

Виконання тренувальних завдань із затримкою дихання зумовлює швидку появу кисневого боргу. Це супроводжується виникненням негативних суб'єктивних відчуттів, пов'язаних із гіпоксією. Виконання роботи в умовах гіпоксії вимагає від спортсменів значної мобілізації вольових зусиль для успішного завершення тренувального завдання. Застосування таких тренувальних завдань здійснювалось в умовах суворого контролю за психічним і функціональним станом спортсменів. Перші спроби виконання таких завдань передбачало подолання мінімальних відрізків із затримкою дихання (3–4х12–15 м). Збільшення кількості повторень і довжини відрізка (для гіпоксичного тренування) здійснювалось лише за умови адаптації організму спортсмена до раніше запропонованих навантажень.

Застосування гальмівних пристроїв передбачало виконання завдань різної тривалості й інтенсивності – від помірної до субмаксимальної. Тренувальні завдання в умовах підвищеного опору впливають на розвиток силової витривалості та швидкісно-силових якостей. Вони зумовлюють необхідність прояву наполегливості для успішного виконання завдання в ускладнених умовах. Такі завдання також передбачають підвищений контроль за дотриманням раціональної структури рухів у відповідності до умов техніки конкретного способу плавання. Витривалість є зворотною стороною стомлення. Її розвиток забезпечується тільки в умовах свідомого подолання втоми за допомогою мобілізації вольових зусиль. Спрямованість тренувальних завдань на розвиток загальної, швидкісної, силової витривалості (за умови їх якісного виконання) забезпечують поступове формування здатності спортсменів до вольової регуляції діяльності та прояву наполегливості. Під час тренувальних занять ми звертали увагу на техніку плавання: збереження раціональної структури рухів; ритм; відповідність часу прояву максимальних м'язових зусиль під

Рис. 2. Динаміка стабілізації результатів пропливання відрізків за тестом 4×50 м:

час фази відштовхування; оцінювали здатність до концентрації уваги та зовнішні прояви емоцій.

Поряд із цим, виховання наполегливості в плавців досягалася шляхом використання таких методів спортивного тренування: наочних (показ тренером вправ), словесних (накази, інструкції тренера) і практичних (безперервний метод в умовах рівномірної, прогресуючої, регресуючої та варіативної роботи, метод інтервальної вправи із застосуванням жорсткого відпочинку), методи мотивування та методи оцінки.

Ефективність застосування запропонованих педагогічних прийомів підтверджено статистично достовірними ($p < 0,05$; $t_{\text{емп}} = 7,0$; $t_{\text{кр}} = 2,45$) змінами рівня здатності плавців до прояву вольових зусиль. Це встановлено за результатами виконання серії специфічних тренувальних вправ в умовах наростаючої втоми з достатньо високою інтенсивністю та результативністю (тест 4×50 м вільним стилем). (рис. 2).

Протокол даного тесту розробляється на основі наступних положень:

- навантаження повинні бути специфічними не лише для даного виду спорту (але й для „свого” виду вправи - дистанції);
- навантаження повинні виконуватися з максимально можливою інтенсивністю;
- навантаження повинні виконуватися повторно з оптимальними за тривалістю інтервалами відпочинку та кількістю повторів.

Отже, відносна стабілізація показаних результатів указує на підвищення рівня прояву наполегливості під час виконання серії тренувальних вправ високої інтенсивності в умовах наростаючої втоми за допомогою тесту 4×50 м вільним стилем. Це впливатиме на результативність виступів на змаганнях.

Дискусія.

Проведені дослідження підтверджують думки науковців [7, 12, 14–16], що інтенсивність вольових зусиль пов’язані зі ступенем труднощів перешкод і значущістю дій. Також з відношенням до дії та зі спонукальною силою мотивів. Іванніков В.А. [7],

Frank Halisch, Julius Kuhl [14] вказують на прямий взаємозв’язок між проявами вольового зусилля та рівнем розвитку вольових якостей: чим стабільніші прояви вольового зусилля, тим вищий рівень прояву комплексу вольових якостей (у типових ситуаціях вольових проявів: у стані втоми, у ситуаціях подолання фізіологічно зумовлених труднощів, у розумовій діяльності за наявності перешкод).

У процесі педагогічного спостереження за ходом проведення навчально-тренувальних занять зі спортсменами з вадами інтелекту отримано дані, що доповнюють наукові відомості [5, 13, 17, 24] про низьке усвідомлення спортсменами мотивів і мети спортивної діяльності. Цей факт беззаперечно впливає на прояв наполегливості під час виконання тренувальних завдань. Показники пропливання спортсменами тестових відрізків 4×50 м на початку експерименту підтвердили нездатність плавців з вадами розумового розвитку до мобілізації вольових зусиль для ефективного виконання тренувального завдання на тлі втоми.

На жаль, в Україні кількість спортсменів-плавців із вадами розумового розвитку неухильно зменшується, на відміну від інших країн. Запропоновані педагогічні прийоми виховання наполегливості можуть бути модифіковані та використані в процесі емоційно-вольової підготовки спортсменів даної нозологічної групи в інших видах спорту (легка атлетика).

Висновки.

1. Однією з умов досягнення високих спортивних результатів є максимальний прояв вольових якостей спортсменом. Вольова активність спортсменів обумовлена специфікою виду спорту та детермінована своєрідним симптомокомплексом різнорівневих індивідуальних властивостей особистості. Особи з інтелектуальною недостатністю характеризуються нездатністю до регуляції власної поведінки. Цей факт доводить необхідність застосування корекційно спрямованих методів, засобів і педагогічних прийомів у процесі емоційно-вольової підготовки таких спортсменів.

2. Під час виховання наполегливості плавців із вадами розумового розвитку запропоновано використувати адаптовані педагогічні прийоми: обов'язкове подолання навантажень, передбачуваних тренувальною програмою; контроль за виконанням завдань з боку тренера; проходження тренувальних відрізків із затримкою дихання; розвиток функцій зовнішнього дихання; використання гальмівних пристроїв; виконання додаткових завдань у стадії втоми. Ефектив-

ність запропонованих педагогічних прийомів підтверджена тестом 4×50 м вільним стилем ($p < 0,05$).

В перспективі подальших досліджень плануємо продовжити вивчення проблеми психологічної підготовки спортсменів із вадами психофізичного розвитку.

Конфлікт інтересів.

Автор наголошує, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Література.

1. Бабич Н.Л. Емоційно-вольовий компонент підготовки спортсменів / Бабич Н.Л., Беседа Н.А., Піменов О.О. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт». – Чернігів: ЧНПУ, 2014. – Випуск 118, Т.1, С. 9–12.
2. Бабич Н.Л. Характеристика емоційно-вольової регуляції поведінки осіб із вадами інтелекту / Н.Л. Бабич // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХДАДМ, 2007. – №4. – С.8–11.
3. Бойко Г.Н. Діагностика несприятливих психічних станів та їх корекція у спортсменів із порушеннями психофізичного розвитку / Бойко Г.Н., Бабич Н.Л. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми: СДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. – №2 (36). – С. 3–14.
4. Выготский Л. С. Проблема умственной отсталости / Л. С. Выготский. – М.: Просвещение, 1983. –Т.5. – 180 с.
5. Гаврилина Р. Н. Характеристика компетентности подростков с умственной отсталостью в процессе двигательной деятельности / Р. Н. Гаврилина // Адаптивная физическая культура. – 2007. – №2 (30). – С. 31–34.
6. Гончаренко Е. В. Дидактические особенности проведения тренировочных занятий со спортсменами с отклонениями умственного развития: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. наук по физ. восп. и спорту: спец. 24.00.01 „Олимпийский и профессиональный спорт” / Е. В. Гончаренко. – К., 2011. – 21 с.
7. Иванников В. А. Психологические механизмы волевой регуляции: учебное пособие / В. А. Иванников. – СПб: Питер, 2006. – 208 с.
8. Коштур Я. С. Методичні особливості початкового навчання плавання розумово відсталих підлітків / Я. С. Коштур // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – №8 (10). – С.156–163.
9. Литош Н. Л. Возрастные закономерности развития двигательных способностей юношей 11–16 лет с нарушением интеллекта / Н. Л. Литош, Е. П. Парыгин // Адаптивная физическая культура. – 2011. – №1.(45). – С. 26–32.
10. Талицкая О. В. Возможности коррекции дефектов психомоторного развития подростков с тяжелой умственной отсталостью средствами адаптивного плавания / О. В. Талицкая, Н. О. Рубцова // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2006. – №6. – С. 40–43.
11. Galyna Boiko, Natalia Babych. Characteristics of motivational patterns for sporting activity of swimmers with psychophysical disorders. Sport Sciences for Health, 2014,

Reference

1. Babich NL, Beseda NA, Pimenov OO. Emocijno-vol'ovij komponent pidgotovki sportsmeniv [Emotional-will component of sportsmen's training]. *Visnik Chernigivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni T.G. Shevchenka* 2014;118(1):9–12. (in Ukrainian)
2. Babich NL. Kharakteristika emocijno-vol'ovoi reguliacii povedinki osib iz vadami intelektu [Characteristics of emotional-will regulation of persons' with mental defects behavior]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2007;4:8–11. (in Ukrainian)
3. Bojko GN, Babich NL. Diagnostika nespriiatlivikh psikhichnikh staniv ta ikh korekciia u sportsmeniv iz porushenniami psikhofizichnogo rozvitku [Diagnostic of unfavorable psychic state and its correction in sportsmen with defects of psycho-physical development]. *Pedagogichni nauki: teoriia, istoriia, innovacijni tekhnologii* 2014;2(36):3–14. (in Ukrainian)
4. Vygotskij LS. *Problema umstvennoj otstalosti* [Problem of mental deficiency], Moscow: Education; 1983. (in Russian)
5. Gavrilina RN. Kharakteristika kompetentnosti podrostkov s umstvennoj otstalost'iu v processe dvigatel'noj deiatel'nosti [Characteristic of competence of adolescents with mental deficiency in process of motor functioning]. *Adaptivnaia fizicheskaia kul'tura* 2007;2(30):31–34. (in Russian)
6. Goncharenko EV. *Didakticheskie osobennosti provedeniia trenirovochnykh zaniatij so sportsmenami s otkloneniami umstvennogo razvitiia. Cand. Diss.* [Didactic peculiarities of trainings of sportsmen with mental defects. Cand. Diss.], Kiev; 2011. (in Russian)
7. Ivannikov VA. *Psikhologicheskie mekhanizmy volevoj reguliacii* [Psychological mechanisms of volitional regulation], Sankt Petersburg: Peter; 2006. (in Russian)
8. Koshtur IaE. Metodichni osoblivosti pochatkovogo navchannia plavannia rozumovo vidstalikh pidlitkiv [Methodic specificities of primary swimming training of adolescents with mental deficiency]. *Pedagogichni nauki: teoriia, istoriia, innovacijni tekhnologii* 2010;8(10):156–163. (in Ukrainian)
9. Litosh NL, Parygin EP. Vozrastnye zakonemernosti razvitiia dvigatel'nykh sposobnostej iunoshej 11–16 let s narusheniem intellekta [Age patterns of motor abilities' development in 11-16 year old boys with mental deficiency]. *Adaptivnaia fizicheskaia kul'tura* 2011;1(45):26–32. (in Russian)
10. Talickaia OV, Rubcova NO. Vozmozhnosti korrekcii defektov psikhomotorного razvitiia podrostkov s tiazhelej umstvennoj otstalost'iu sredstvami adaptivnogo plavaniia [Correction of psycho-motor defects in adolescents with heavy mental deficiency by means of adaptive swimming]. *Fizicheskaia kul'tura* 2006;6:40–43. (in Russian)
11. Galyna Boiko, Natalia Babych. Characteristics of motivational patterns for sporting activity of swimmers

- Vol. 10., Issue 3, P. 237–246.
12. Aleksandr K Drozdovski. The connection between typological complexes of properties of the nervous system, temperaments, and personality types in the professions and sports. *Open Access J Sports Med.* 2015; 6: 161–172.
  13. Fernhall B., Pitetti K.H. Leg strength related to endurance run performance in children and adolescents with mental retardation. *Pediatr Exerc Sci*, 2000. 12: 324–333.
  14. Frank Halisch, Julius Kuhl. *Motivation, Intention, and Volition.* 1987. – 120 p.
  15. Glyn Roberts. *Advances In Motivation In Sport & Exercise.* – Publisher: Human Kinetics; 2001. – 140 p.
  16. Greg Reid E., Robert J., Vallerand E., Carole Poulin E., Peter Crocker The development and validation of the pictorial motivation scale in physical activity. *Motiv Emot.* 2009. 33:161–172. <http://dx.doi.org/10.1007/s11031-008-9117-x>.
  17. Grégory Ninot, Christophe Maïano Long-term effects of athletics meet on the perceived competence of individuals with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 2007, Volume 28, Issue 2, March–April p. 176–186.
  18. Hastings R. P., Tombs A. K. H., Monzani L. C. & Boulton H. V. N. Determinants of negative emotional reactions and causal beliefs about self-injurious behaviour: an experimental study. *Journal of Intellectual Disability Research.* 2003. 47, p. 59–67.
  19. Jürgen Beckmann, Anne-Marie Elbe. *Sport Psychological Interventions in Competitive Sports.* Cambridge Scholars Publishing. 2015.
  20. Jeffrey J. Huber. *Applying Educational Psychology in Coaching Athletes.* Human Kinetics. 2013. – 100 p.
  21. Lovyagina A. E. The theoretical and applied problems of psychological tracking of an athlete. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta, Seriya 7: Geologia, G;* Mar 2013, Issue 1, p. 62–65.
  22. Shlyapnikov V., Khrulyova Yu. Volitional Control in Junior Athletes / *Psychology. Journal of the Higher School of Economics.* 2012. Vol. 9. No. 2. p. 132–140.
  23. Ryba T. V., Stambulova N. B., and Wrisberg C. A. Forward to the past: Pun's model of volitional preparation in sport. *International Journal of Sport and Exercise Psychology.* 2011; 7(3). – 56–60. <http://dx.doi.org/10.1080/1612197X.2009.9671910>.
  24. Ilker Yilmaz, Nevin Ergu, Ferman Konukman, Bulent Agbuğa, Erdal Zorba, Zafer Cimen The Effects of Water Exercises and Swimming on Physical Fitness of Children with Mental Retardation. *Journal of Human Kinetics.* 2009. – (21). – p. 105–111.
  - with psychophysical disorders. *Sport Sciences for Health* 2014;10(3):237–246.
  12. Aleksandr K Drozdovski. The connection between typological complexes of properties of the nervous system, temperaments, and personality types in the professions and sports. *J Sports Med.* 2015;6:161–172.
  13. Fernhall B, Pitetti KH. Leg strength related to endurance run performance in children and adolescents with mental retardation. *Pediatr Exerc Sci*, 2000;12:324–333.
  14. Frank Halisch, Julius Kuhl. *Motivation, Intention, and Volition.* 1987.
  15. Glyn Roberts. *Advances In Motivation In Sport & Exercise.* Publisher: Human Kinetics; 2001.
  16. Greg Reid E, Robert J, Vallerand E, Carole Poulin E, Peter Crocker. The development and validation of the pictorial motivation scale in physical activity. *Motiv Emot.* 2009;33:161–172. <http://dx.doi.org/10.1007/s11031-008-9117-x>.
  17. Grégory Ninot, Christophe Maïano. Long-term effects of athletics meet on the perceived competence of individuals with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities* 2007;28(2):176–186.
  18. Hastings RP, Tombs AKH, Monzani LC, & Boulton HVN. Determinants of negative emotional reactions and causal beliefs about self-injurious behaviour: an experimental study. *Journal of Intellectual Disability Research.* 2003;47:59–67.
  19. Jürgen Beckmann, Anne-Marie Elbe. *Sport Psychological Interventions in Competitive Sports.* Cambridge Scholars Publishing; 2015.
  20. Jeffrey J Huber. *Applying Educational Psychology in Coaching Athletes.* Human Kinetics; 2013.
  21. Lovyagina AE. The theoretical and applied problems of psychological tracking of an athlete. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta* 2013;1:62–65.
  22. Shlyapnikov V, Khrulyova Yu. Volitional Control in Junior Athletes / **Psychology.** *Journal of the Higher School of Economics* 2012;9(2):132–140.
  23. Ryba TV, Stambulova NB, and Wrisberg CA. Forward to the past: Pun's model of volitional preparation in sport. *International Journal of Sport and Exercise Psychology.* 2011;(3):56–60. <http://dx.doi.org/10.1080/1612197X.2009.9671910>.
  24. Ilker Yılmaz, Nevin Ergu, Ferman Konukman, Bulent Agbuğa, Erdal Zorba, Zafer Cimen The Effects of Water Exercises and Swimming on Physical Fitness of Children with Mental Retardation. *Journal of Human Kinetics* 2009;(21):105–111.

Информация об авторе:

Бабич Наталья Леонидовна; <http://orcid.org/0000-0002-0315-2881>; natababych@mail.ru; Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка; Первомайский проспект, 24, г. Полтава, 36011, Украина.

Цитуруйте эту статью как: Бабич Н.Л. Характеристика педагогических приемов виховання наполегливості спортсменів із вадами розумового розвитку в процесі емоційно-вольової підготовки // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – N12 – С. 16–22. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1203>

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Это статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 20.08.2015
Принята: 29.08.2015; Опубликована: 10.09.2015

Information about the author:

Babich N.L.; <http://orcid.org/0000-0002-0315-2881>; natababych@mail.ru; Poltava National Technical University; May day boulevard, 24, Poltava, 36011, Ukraine.

Cite this article as: Babich N.L. Characteristic of pedagogic techniques of persistence nurture in sportsmen with defects of mental functioning in process of emotional-will training. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;12:16–22. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1203>

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.en>).

Received: 20.08.2015
Accepted: 29.08.2015; Published: 10.09.2015